

مصیبت

کلیدواژه: مصائب، مجازات، مصیبت، گناهان، کفاره اعمال.
پرسش: آیا مطابق با این آیه شریفه «**مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا**؛^[۱] هر آنچه برای انسان اتفاق می‌افتد، قبل از خلقت او در لوح محفوظ مکتوب نشده است؟
پاسخ:

فهرست مندرجات

- ۱ - آیه ۲۲ سوره حدید
- ۲ - آیه ۳۰ سوره شوری
- ۳ - مصائب
- ۲.۱ - دسته اول
- ۲.۱.۱ - انسان مسئول اعمال خویش
- ۲.۱.۲ - گناهان سبب عذاب دوزخ
- ۲.۱.۳ - روایتی از امام علی
- ۲.۲ - دسته دوم
- ۲.۲.۱ - بیان یک حدیث
- ۲.۲.۲ - روایتی از سعید بن جبیر
- ۲.۲.۳ - مراد از لوح محفوظ
- ۴ - آثار مصائب
- ۵ - منابعی برای مطالعه بیشتر
- ۶ - پانویس
- ۷ - منبع

آیه ۲۲ سوره حدید

«**مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا**؛^[۲] خداوند بخشنده می‌فرماید: «مصائبی که در زمین رخ می‌دهد (مانند زلزله، سیل، طوفان و آفات مختلف) و نیز مصائبی که در نفوس انسان‌ها واقع می‌شود (مثل مرگ و میرها و انواع حوادث دردناکی که دامان انسان‌ها را می‌گیرد)، همه آنها از قبل مقدر شده و در لوح محفوظ ثبت است. مصائب مورد اشاره در این آیه تنها مصائبی است که به هیچ وجه قابل اجتناب نیست و مولود اعمال انسان‌ها نمی‌باشد.»

آیه ۳۰ سوره شوری

شاهد این سخن آن‌که در سوره شوری آیه ۳۰ می‌خوانیم: «**مَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَ يُعْذِرُ عَنْ كَثِيرٍ**؛^[۳] هر مصیبتی به شما رسد، به خاطر اعمالی است که انجام داده‌اید و بسیاری را (خداوند) عفو می‌کند.»

مصائب

با توجه به این‌که آیات یک‌دیگر را تفسیر می‌کنند، هنگامی که این دو آیه را در کنار هم قرار دهیم، روشن می‌شود که مصائبی که دامن‌گیر انسان می‌شوند، دو گونه‌اند:

← دسته اول

مصائبی که مجازات و کفاره گناهان اوست؛ مانند ظلم‌ها، بیدادگری‌ها، خیانت‌ها، انحرافات و ندانم‌کاری‌هایی که سرچشمه بسیاری از مصائب است؛ زیرا قرآن سرچشمه اصلی همه سعادت‌ها و شقاوت‌ها را خود انسان و اعمال او می‌شمرد: «**وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ**».^[۴] همچنین غرور، لجاجت، سرکشی و فاصله گرفتن از حق را از اسباب بدبختی و گمراهی انسان می‌داند.^[۵]

← انسان مسئول اعمال خویش

از منظر قرآن هر کس مسئول گناهان و حسنات خویش است و بهره هر کس در آخرت همان سعی و کوشش اوست،^[۶] لذا قرآن می‌فرماید: «انسان باید بنگرد تا کدامین ذخیره را از پیش برای قیامت خود فرستاده است»؛^[۷] زیرا در حقیقت سرمایه اصلی انسان در صحنه قیامت کارهایی است که از پیش فرستاده است.

نیز از دیدگاه قرآن برای نجات در قیامت نباید در انتظار دیگران نشست و تنها راه، بهره‌گیری از سرمایه‌های موجود و تلاش در این تجارت بزرگ است که در آنجا همه چیز را به بها می‌دهند؛ زیرا زیان‌کاران واقعی کسانی هستند که سرمایه عمر و جان خویش و حتی بستگان خود را در روز قیامت از دست بدهند.^[۸]

← گناهان سبب عذاب دوزخ

قرآن **عذاب** دردناک **دوزخ** را از آن کسانی می‌داند که با اعمال ناشایست خود زمینه این عذاب را فراهم آورده‌اند؛ اعمالی از قبیل: کفر، نفاق، [۹] ممانعت مردم از راه یافتن به حق؛ [۱۰] ترک اطاعت خدا، [۱۱] استهزای آیات الهی، [۱۲] به کار نگرفتن ابزار **شناخت** و معرفت، [۱۳] پی‌روی از شیطان، [۱۴] طغیان و استکبار [۱۵] [۱۶] و... که همه زمینه‌ساز عذاب الهی است. [۱۷]

← روایتی از امام علی

در این باره **امام علی علیه‌السلام** می‌فرماید: «**ما كان قوم قطّ في غض نعمة من عيش فزال عنهم بذنوب اجترحوها لان الله ليس بظلام للعبيد؛** هیچ ملتی از آغوش ناز و **نعمت** زندگی گرفته نشد، مگر به واسطه گناهانی که انجام داده‌اند؛ زیرا **خداوند** هرگز به بندگانش ستم روا نمی‌دارد». [۱۸]

← دسته دوم

مصائبی که ما هیچ‌گونه نقشی در آن نداریم و به صورت یک امر حتمی و اجتناب‌ناپذیر دامان فرد یا جامعه را می‌گیرد. حساب این‌گونه مصائب از مصائب دسته اول جداست؛ لذا بسیاری از **پیامبران**، اولیا و صالحان گرفتار این‌گونه مصائب می‌شدند، **فلسفه** این مصائب در مباحث **خداشناسی** و **عدل الهی**، و مسئله آفات و بلاها قابل بررسی است.

← بیان یک حدیث

در حدیثی می‌خوانیم: هنگامی که امام علی بن الحسین - علیهم‌السلام - را با غل و زنجیر وارد مجلس **یزید** کردند، **یزید** رو به **امام** کرد و آیه سوره شوری را خواند: «**ما اصابکم من مصیبة فاما کسبت ایدیکم**» و می‌خواست چنین وانمود کند که مصائب شما **خانواده** نتیجه اعمال خودتان است و از این طریق زخم زبان بزنند، اما امام فوراً کلام او را نفی کرد و فرمود: «**کلا ما نزلت هذه فينا، إنما نزلت فينا؛** «**ما اصاب من مصیبة فی الارض و لا فی انفسکم الا فی کتاب من قبل ان تبراها؛** چنین نیست، این آیه درباره ما نازل نشده است، آنچه درباره ما نازل شده است، آیه دیگری است که می‌گوید: هر مصیبتی در زمین یا وجود شما رخ دهد، پیش از **آفرینش** شما در لوح محفوظ ثبت شده است (و فلسفه و حکمتی دارد)». [۱۹]

← روایتی از سعید بن جبیر

شاگردان مکتب **اهل بیت علیهم‌السلام** نیز همین معنی را از آیه فهمیده‌اند؛ چنان‌که نقل می‌کنند هنگامی که «سعید بن جبیر» را نزد «حجاج» آوردند و تصمیم به قتل وی گرفت، مردی از حضار گریه کرد، سعید گفت: چرا **گریه** می‌کنی؟ در پاسخ گفت: به خاطر مصیبتی که برای تو پیش آمده. سعید گفت: گریه نکن این **در علم خدا** بوده است که چنین شود. آیا نشنیده‌ای که خداوند می‌فرماید: «**ما اصاب من مصیبة فی الارض و لا فی انفسکم الا فی کتاب من قبل ان تبراها؛**»

← مراد از لوح محفوظ

شایان ذکر است که منظور از «لوح» محفوظ علم بی‌پایان خداوند است یا صفحه **جهان** خلقت و نظام علت و معلول می‌باشد، که آن نیز از مصادیق **علم خداوند** است.

آثار مصائب

افزون بر این باید گفت که مصائب زنگ بیدار باشی برای غافلان و ارواح خفته و رمزی از ناپایداری جهان و اشاره‌ای بر کوتاه بودن عمر این **زندگی** است؛ زیرا مظاهر فریبنده **دنیا** زود انسان‌ها را به خود جذب و سرگرم می‌کند و از **یاد خدا** غافل می‌نماید، ناگهان بیدار می‌شوند که کاروان رفته و او در **خواب** و بیابان در پیش دارد، حوادثی که **پیشرفت‌های** عظیم **علم** هم نتوانسته و نخواهد توانست جلوی آن را بگیرد، زلزله، سیل، و بیماری‌ها، درسی است برای بیداری‌اش ما تا اسیر دنیا نشویم.

منابعی برای مطالعه بیشتر

۱. آیه الله مکارم شیرازی، ناصر و همکاران، **تفسیر نمونه**، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۸ ش، ج ۴، ص ۲۰ تا ۲۳؛ ج ۲۰، ص ۴۴۷ - ۴۴۸؛ ج ۱۶، ص ۴۵۷؛ ج ۱۹، ص ۳۰۱ و ۳۹۵ و ج ۱۷، ص ۱۶۰.
۲. **ترجمه تفسیر المیزان**، ج ۱۹، علامه طباطبایی و ترجمه سید محمدباقر موسوی همدانی، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ذیل آیه مورد سؤال.
۳. **ترجمه تفسیر مجمع البیان**، ج ۱۴، الطبرسی، ذیل آیه مورد سؤال، ترجمه: علی کرمی، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۴. **پژوهشی در عصمت معصومان علیهم‌السلام**، احمدحسین شریفی و حسن یوسفیان، قم، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
۵. **پیام قرآن**، جلد ۶، آیت الله مکارم شیرازی، از ص ۲۶۹ - ۲۹۵.

پانویس

۱. ↑ حدید (۵۷)، آیه ۲۲.
۲. ↑ حدید (۵۷)، آیه ۲۲.
۳. ↑ شوری (۴۲)، آیه ۲۰.
۴. ↑ زحرف (۴۳)، آیه ۶۷.
۵. ↑ ملک (۶۷)، آیه ۲۰ و ۲۱.
۶. ↑ نجم (۵۲)، آیه ۲۹ و ۴۰.
۷. ↑ حشر (۵۹)، آیه ۱۸.
۸. ↑ زمر (۳۹)، آیه ۱۵.
۹. ↑ نساء (۴)، آیه ۱۴.
۱۰. ↑ نساء (۴)، آیه ۵۵.
۱۱. ↑ جن (۷۲)، آیه ۲۳.
۱۲. ↑ کهف (۱۸)، آیه ۱۰۶.
۱۳. ↑ اعراف (۷)، آیه ۱۰۶.
۱۴. ↑ اعراف (۷)، آیه ۱۷۹.
۱۵. ↑ زمر (۳۹)، آیه ۶۰.
۱۶. ↑ اعراف (۷)، آیه ۳۶.
۱۷. ↑ مکارم شیرازی، ناصر، پیام قرآن، قم، انتشارات مدرسه امام علی بن ابی‌طالب، ج ۴، ج ۶، ص ۲۶۹ - ۲۹۵.
۱۸. ↑ شریف رضی، نهج البلاغه، ص ۲۹۶، خطبه ۱۷۶.
۱۹. ↑ مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ج ۱۴، ۱۳۷۷، ج ۲۳، ص ۲۶۴ - ۲۶۴.

منبع

سایت اندیشه قم.

